

На наш погляд, потрібно звернути увагу на ціннісний характер грошей, а не абстрактний і безособовий характер, виходячи з їхньої ідеальної природи. Вони є зручним засобом для переходу всіх цінностей, які не підлягають “зважуванню” або “вимірюванню” до кількісних характеристик тощо. Через це вони не підпорядковуються звичній шкалі цінностей.

Аналіз поглядів мислителів попередніх культурно-історичних епох показав, що ціннісний підхід не використовувався у вивченні феномена грошей. Це викликано тим, що у філософських побудовах поняття “цінність” було відсутнім аж до середини XIX століття. Але це зовсім не означало, що в метафізичних роздумах ідея цінності й “ціннісний підхід” не були задіяні. Але одна справа оперувати цінностями, інша справа мати ідею цінності і трактувати об’єкти як цінності. Тому можна констатувати, що і сучасна філософська думка поки не прийшла до однозначного розуміння грошей ні з точки зору того, що таке феномен грошей, ні з точки зору методології дослідження. Про це свідчить їх еволюція, яка демонструє самі різні принципи та підходи до їх розуміння та дослідження.

Аналіз розвитку феномену грошей в суспільстві та їх осмислення у філософських дискурсах в ту чи іншу епоху ставить завдання дослідити проблему монетарної свідомості в контексті знаково-символічного універсуму.

Список використаних джерел

1. Везерфорд Дж. История денег: Борьба за деньги от песчанника до киберпространства / Дж. Везерфорд; [Пер. с англ. Т. Служко, И. Сиснёва]. – М.: ТЕРРА–Книжный клуб, 2001. – 320 с.
2. Гайденко П. П. Бытие и разум / П. П. Гайденко // Вопросы философии. – 1997. – № 7. – С. 110–132.
3. Гегель Г. В. Ф. Философия права / Г. В. Ф. Гегель; Пер. с нем.; Ред. и сост. Д. А. Керимов и В. С. Нерсисянц. – М.: Мысль, 1990. – 524 [2] с., 1 л. портр. – (Филос. наследие).
4. Гончаров В. В. Гроші в контексті аксіологічного аналізу / В. В. Гончаров // Мандрівець. – 2008. – № 4 (75). – С. 33–37.
5. Ескевич И. В. Метафизика денег. Три действия с прологом и эпилогом / И. В. Ескевич. – М.: Эксмо, 2006. – 272 с.
6. Зиммель Г. Философия грошей / Г. Зиммель. – К.: Промінь, 2010. – 504 с.
7. Зомбарт В. Буржуа. Евреи и хозяйственная жизнь / В. Зомбарт; Перевод с нем. – М.: Айрис–пресс, 2004. – 624 с. – (Человек и мир).
8. Ильин В. В. Философия богатства: человек в мире денег / В. В. Ильин. – К.: Знання України, 2005. – 496 с.
9. Кант И. Критика чистого разума / И. Кант. – М.: Мысль, 1994. – 592 с.
10. Ле Гофф Ж. Средневековье и деньги: очерк исторической антропологии / Ж. Ле Гофф. – СПб.: ЕВРАЗИЯ, 2010. – 224 с.
11. Неклесса А. И. Трансмутации истории / А. И. Неклесса // Вопросы философии. – 2001. – № 3. – С. 58–71.
12. Осипов Ю. М. Философия хозяйства / Ю. М. Осипов. – М.: Юрист, 2001. – 624 с.
13. Суббето А. И. “Мир денег” как форма отчуждения человека от человека и природы / А. И. Суббето // Россия как цивилизация денег. – М.; Волгоград: Волгоградское научное издательство, 2008. – С. 55–62.

References

1. Vezerford Dzh. Istorija deneg: Bor'ba za den'gi ot peschanika do kiberprostranstva / Dzh. Vederford; [Per. s angl. T. Sluzkoj, I. Sijnjova]. – M.: TERRA–Knizhnyj klub, 2001. – 320 s.
2. Gajdenko P.P. Bytie i razum / P.P. Gajdenko // Voprosy filosofii. – 1997. – № 7. – S.110–132.
3. Gegel' G.V.F. Filosofija prava / G.V.F. Gegel'; Per. s nem.; Red. i sost. D.A. Kerimov i V.S. Nersesjanc. – M.: Mysl', 1990. – 524 [2] s., 1 l. portr. – (Filos. nasledie).
4. Goncharov V.V. Groshi v konteksti aksiologichnogo analizu

/ V.V. Goncharov // Mandrivec'. – 2008. – № 4 (75). – S.33–37.

5. Eskevich I.V. Metafizika deneg. Tri dejstvija s prologom i jepilogom / I.V. Eskevich. – M.: Jeksmo, 2006. – 272 s.
6. Zymmel' G. Filosofija groshej / G.Zimmel'. – K.: Promin', 2010. – 504 s.
7. Zombart V. Burzhua. Evrei i hozjajstvennaja zhizn' / V.Zombart; Perevod s nem. – M.: Ajris–press, 2004. – 624 s. – (Chelovek i mir).
8. Il'in V.V. Filosofija bogatstva: chelovek v mire deneg / V.V. Il'in. – K.: Znannja Ukrainy, 2005. – 496 s.
9. Kant I. Kritika chistogo razuma / I.Kant. – M.: Mysl', 1994. – 592 s.
10. Le Goff Zh. Srednevekov'e i den'gi: ocherk istoricheskoy antropologii / Zh. Le Goff. – Spb.: EVRAZIJA, 2010. – 224 s.
11. Neklessa A.I. Transmutacii istorii / A.I. Neklessa // Voprosy filosofii. – 2001. – № 3. – S.58–71.
12. Osipov Ju.M. Filosofija hozjajstva / Ju.M. Osipov. – M.: Jurist#, 2001. – 624 s.
13. Subbeto A.I. “Mir deneg” kak forma otchuzhdenija cheloveka ot cheloveka i prirody / A.I. Subbeto // Rossija kak civilizacija deneg. – M.; Volgograd: Volgogradskoe nauchnoe izdatel'stvo, 2008. – S.55–62.

Petrenko G.S., graduate student, Department of Philosophy, National Pedagogical University Drahomanov (Ukraine, Kiev), Online797@ukr.net

The evolution of money in the development of a culture of thinking: the socio–philosophical analysis

In the paper the problem of money in the history of philosophy and the economic knowledge is revealed. The changing of value characteristics of money in ancient, theological and modern European intellectual thought is analyzed. The term “monetary order” in the context of the current stage of development of the global economy is specified.

Keywords: evolution, money, culture, economics, “monetary order”, society.

Петренко Г. С., аспирант кафедри філософії, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), Online797@ukr.net

Еволюція денег в розвитку культури мышлення: соціософський аналіз

Исследуется проблема феномена денег в истории философии и экономического знания. Анализируется изменение ценностных характеристик денег в античных, теологических, новоевропейских интеллектуальных размышлениях. Конкретизируется понятие “денежной строй” в контексте современной этапа развития глобальной экономики.

Ключевые слова: эволюция, деньги, культура, экономика, “денежный строй”, социальность, культура.

* * *

УДК 1(342.7)

Коноваленко–Монзолевська Н. В.
аспірантка, Національний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова
(Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

СПІВВІДНОШЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ І ПОЛІТИЧНИХ РЕГУЛЯТОРІВ У ВИЗНАЧЕННІ СТРАТЕГІЧНОГО НАПРЯМУ РОЗВИТКУ СВОБОДИ СЛОВА (ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ)

Запропоновано при розгляді проблеми співвідношення соціальних і політичних регуляторів у визначенні стратегічного напрямку розвитку свободи слова взяти за основу деліберативну теорію, згідно якої не можна вважати по-справжньому легітимним те рішення, яке спирається на задалегідь вироблену і затверджену формулу дій і рішень. Стан двох знакових для постіндустріальної епохи феноменів – інформатизації суспільства та постмодернізму можна визначити як синергетичну взаємодію, що дає резонанс у всіх сферах культури і суспільства. Позитивне ставлення до постмодерністського проекту свободи слова репрезентує його у вигляді простору становлення нових відносин резонансу між державою, суспільством і філософією, як простір, що дозволяє вибудувати кардинально інший постмодерністський тип соціальної комунікації, як засіб перепрограмування усього суспільства на нових нелінійних засадах. Має бути проведена в життя така концепція співвідношення особи, суспільства і держави, яка дозволила б не тільки змінити сьогодишній менталітет людини, але й сприяти формуванню вільної особи з високою політичною, економічною і правовою культурою, яка усвідомлює свою цінність і гідність.

Ключові слова: свобода слова, деліберативна демократія, постмодерністський проект свободи слова, соціальна комунікація, права людини.

Демократія як політичне втілення суспільної волі і правових норм, передбачає суцільне втягнення народу у вирішення суспільно-політичних проблем, спільне формування суспільно-громадянських свобод і політичних цінностей та суспільно-політичної культури. За своєю суттю вона протистоїть закріпленню сфери регулювання прав і свобод та політичного управління за певною групою, вона є запереченням деполітизації народу.

Цікавими та пізнавальними у цьому контексті є роботи *деліберативної моделі соціальної філософії*, яка охоплює дослідження таких суспільствознавців, як, зокрема, Ю. Габермас [3] та О. Лафонтен [4–5], завданням якої за допомогою права на суспільному, політичному і економічному рівнях є досягнення стану безконфліктності на основі узгоджених дій, що спрямовані на задоволення спільних інтересів зацікавлених учасників відносин. Метою стає досягнення демократичного консенсусу в ухваленні рішень – на рівні суспільства і держави норми і рішення формуються в результаті компромісу і згоди (консенсусу) між всіма зацікавленими учасниками, які мають рівні має рацію в рівному доступі до управлінської влади. В той же час виключається надмірний тиск з боку однієї із сторін, не надається нікому привілейованого владно-управлінського положення. Консенсус досягається завдяки процедурі загального комунікативного формування рішень, які ґрунтуються на рівних інтересах кожного, знаходять обґрунтоване схвалення всіх. Дана модель отримала назву *деліберативної демократії* (походить від латинського терміну *deliberatio* – “обговорення”). Кожен індивід у цій моделі отримує можливість брати участь у виробленні стратегії функціонування суспільства, що приводить до врахування інтересів окремих індивідів та соціальних груп і сприяє поглибленню їх взаєморозуміння.

Суспільні утворення та свободи постають і фіксуються у правових нормах завдяки відносинам взаємного визнання, обговоренню і компромісу, який означає добровільну відмову від вузькоєгоїстичних індивідуалістських чи групових інтересів, якщо вони стоять на заваді взаємній згоді і розширенню відкритості суспільної, управлінської і політичної комунікації. Деліберативна теорія відзначає, що не можна вважати по-справжньому легітимним те рішення, яке спирається на заздальгедь вироблену і затверджену формулу дій і рішень (на кшталт, “Я знаю, чого хоче народ” тощо). Не існує єдиної, заздальгедь сформованої “волі народу”.

Сучасні соціально-філософське дослідження феномену свободи слова нерозривно пов’язане з явищем *суспільної комунікації* і обумовлене необхідністю наукового аналізу і філософського осмислення тих масштабних соціокультурних змін, які відбуваються в сучасному світі у зв’язку з інформатизацією та комп’ютеризацією усього суспільства. Спираючись на роботи американського соціолога Мануеля Кастельса, німецького соціолога науки Рудольфа Штіхвее, німецького соціолога Нікласа Лумана, концепції Маршалла Маклюена та Елвіна Тоффлера, є можливим виявити комунікативні аспекти розвитку соціальних систем з мережевими структурами, якій обумовлюють підґрунтя розвитку вищезазначеного феномену у тому чи іншому типі соціуму.

Є можливим прийти до висновку про неможливість розгляду суспільства кінця ХХ – початку ХХІ століття виключно як постіндустріального або інформаційного, тобто без урахування світоглядних і культурних трансформацій, зафіксованих в постмодерністській філософії. З метою найбільш повного відображення реалій суспільства на межі третього тисячоліття вважаємо за доцільне характеризувати його не тільки як “інформаційне”, але і як “постмодерне”.

Останні десятиліття ХХ століття позначені подіями, які істотним чином трансформували сучасну соціокультурну реальність. У першу чергу, це активне входження в життя новітніх інформаційних технологій, що відбулося в результаті бурхливого розвитку постіндустріального суспільства і змінило освіту. У другу чергу, – це формування та розповсюдження особливого типу умонастроїв та світовідчуттів, концептуально оформленими філософськими, соціологічними, культурологічними теоріями і які отримали назву “*постмодернізм*”.

Зіставлення реалій постіндустріального суспільства і філософських концепцій виявляє взаємозв’язок, адекватність між розвитком інформаційних технологій і становленням світогляду. Стан двох знакових для постсучасної епохи феноменів – інформатизації суспільства та постмодернізму можна визначити як синергетичну взаємодію, що дає резонанс у всіх сферах культури і суспільства. Філософський аналіз глобальної мережі Інтернет та оцінка соціокультурних імплікацій, пов’язаних з входженням мережових комп’ютерних технологій в життєдіяльність суспільства, починається із знаходження аналогій постмодерністських категорій і технікою і технологією інформаційного суспільства.

В умовах становлення інформаційного суспільства зростає соціальна потреба у знанні, у підвищенні рівня свободи слова, яка сама стає інформаційно-комунікативною системою. Проблема свободи слова як інформаційно-комунікативної системи з мережевою структурою та її ролі в суспільстві вимагає переосмислення вже існуючих парадигм і поглядів, активізує і розширює пошук нових адекватних філософських концепцій. Серед таких концепцій, в першу чергу, слід зазначити концепції Маршалла Маклюена та Елвіна Тоффлера.

“Електронне співтовариство” М. Маклюена, яке прийшло на зміну друкованим засобам комунікації, радикально перетворює усю сферу міжлюдської комунікації в напрямку злиття ізольованих один від одного індивідів, націй і рас в *єдине комунікативне співтовариство*. Воно є прообразом сучасного інформаційного суспільства або суспільства, заснованого на знанні [1].

Е. Тоффлер зазначає тенденції створення нового інтелектуального середовища, заснованого на комп’ютерних мережах, прогнозує процеси їх самоорганізації як незалежної від людини системи [2]. Елвіна Тоффлера відносять до перших пророків Інтернет-цивілізації, який сформулював загальне передчуття змін та їхніх тенденцій. З цього часу Інтернет перетворився на засіб масової комунікації, а за своєю значимістю для подальших доль цивілізації не поступається винаходу друкарського верстата Гутенберга. Завдяки йому стали можливі сучасна наука, техніка і нове сприйняття навколишнього світу, нова ментальність.

Сьогоднішній стан і тенденції подальшого розвитку соціуму дозволяють розглядати його як світогляд інформаційного суспільства. Головною відмінною рисою глобального суспільства є його певний *постмодерністський плюралізм*, тобто допущення одночасного співіснування різноманітних точок зору. Специфічні категорії постмодерністської філософії можуть бути використані для аналізу віртуальної реальності, інформаційних технологій, сучасного суспільства, такі як фрагментарність, децентрація, мінливість, контекстуальність, невизначеність, іронія, симуляція.

Ж. Бодріяр стверджує, що ми вже живемо у гіперреальності, у постмодерністському світі, в якому дуже нелегко жити через мас-медіа, нескінченних пересічних потоків інформації, але важливо хоча б усвідомлювати, що саме в цьому світі ми зараз живемо [6, s. 181].

Постмодерністське трактування свободи слова неможливе без аналізу в контексті постмодерністських змін, які відбулися у державі, науці, в філософії, суспільстві. Об'єднуючим і зближувачим їх фактором є радикальна зміна трактування мислення. Якщо класичний спосіб мислення – лінійний, то нове мислення – нелінійне з нелінійною організацією актів міркування, дискурсом з новим трактуванням смислопокладання і смислоосягнення.

Таким чином, позитивне ставлення до постмодерністського проекту свободи слова репрезентує його у вигляді простору становлення нових відносин резонансу між державою, суспільством і філософією, як простір, що дозволяє вибудовувати кардинально інший постмодерністський тип комунікації, як засіб перепрограмування усього суспільства на нових нелінійних засадах.

Європейська цивілізація є не лише однією з багатьох існуючих, а виступає своєрідним та яскравим явищем здійснення й утвердження неперехідних загальнолюдських цінностей, що є спільними етичними, культурними та правовими досягненнями всього людства. Її головною основою, яка робить можливими взаємодію і співробітництво в умовах соціокультурного та світоглядного різноманіття, є гуманізм, що розуміється як визнання безумовної цінності людської особистості, її незаперечного права на гідність та щастя, утвердження пріоритету прав людини і єдності морального закону для всього людства. Це загальнолюдські цінності, які не підвладні ніяким політичним кон'юнктурам і підносять на найвищий щабель людську особистість, утверджуючи права та свободи людини в їх в найповнішому вигляді. Однак, вісью європейської моделі розвитку є перш за все принципи свободи з її ідеями гуманізму, терпимості та взаєморозуміння. В основі суспільства, яке керується цими ідеями, завжди знаходяться свобода, соціальна справедливість та суспільне партнерство. “Окрема людина лише тоді може стати вільною, коли вільною є і спів-людина, тобто коли суспільство, в якому вона існує, є солідарним” [4, s.40].

Права і свободи людини як важливі ціннісні орієнтири суспільного розвитку за своєю суттю історично формулювали і продовжують нормативно формулювати ті умови та способи співжиття людей, які є об'єктивно необхідними для стабільності громадянського суспільства, для забезпечення гармонійної взаємодії індивіда, суспільства, держави та природного середовища. Становлення і розвиток інституту прав і свобод людини

були передусім зумовлені необхідністю обмеження свавілля державної влади. У преамбулі Декларації прав людини і громадянина 1789 року – правовому акті, породженому Великою французькою революцією, було наголошено, що невігластво, забуття прав людини чи нехтування ними є найважливішою причиною суспільних бід та зіпсованості урядів. Але права і свободи людини – це лише реальні соціальні можливості, що визначають міру її свободи, зумовлену конкретно-історичним рівнем розвитку існуючих суспільних відносин, вони знаходять своє відображення в Конституції та юридичних законах держави. Саме тому права й свободи людини, які закріплені в Конституції України, повинні бути не тільки зумовлені реальними соціальними потребами й інтересами, але й, головне, гарантовані реальними можливостями їх реалізації. Проголошені права і свободи людини повинні бути забезпечені в процесі їх реалізації не тільки відповідними реальними юридичними механізмами, але й економічними, політичними, культурними та іншими умовами і засобами, які сприяли б самостійному, якщо це об'єктивно можливо для людини, розв'язанню нею своїх життєвих проблем, усвідомленню персональної відповідальності за свої рішення та дії. Ці права і свободи, умови їх реалізації повинні бути самостійним предметом не лише внутрішньої, але й зовнішньої, зокрема правової, політики України.

Можна сказати, що держава є демократичною настільки, наскільки її законодавство відповідає загальновищезгаданим правам людини. На національних рівнях основні права людини закріплені насамперед у конституціях. Конституція України – Основний Закон української держави, її первинний політичний та правовий документ. Вона закріплює основні права та свободи громадян України в економічній, політичній, культурній сферах, а також їх особистісні права. Але закріплення прав і свобод особи в Конституції є лише їх формальним проголошенням за відсутності механізму їх реалізації в законах.

Отже, в перспективі ефективність в організації громадянського суспільства в Україні залежить від того, в якій мірі держава і суспільство здатні створити умови, вільні від причин, що породжують дестабілізуючі фактори в кожній із сфер життєдіяльності соціального організму. Вирішальною передумовою забезпечення національної державності є дотримання законів існування системи (а, отже, вивчення їх), створення передумов для її природного функціонування, запобігання дестабілізації. Це головні умови збереження незалежності держави, суспільства, особи (громадянина), в піднесенні рівня суспільної свідомості, подолання явищ соціальної пасивності, оскільки справа не тільки в наявності демократичних установ і процедур та інформованості населення, але й в умінні жити в умовах демократії, користуватися її благами, в готовності до постійного удосконалення політичної системи у відповідності зі зміною конкретно-історичних умов.

Враховуючи особливості перехідного часу, в якому знаходиться Україна, має бути проведена в життя така концепція співвідношення особи, суспільства і держави, яка дозволила б не тільки змінити сьогоднішній менталітет людини, але й сприяти формуванню вільної особи з високою політичною, економічною і правовою куль-

турою, яка усвідомлює свою цінність і гідність. Ця концепція передбачає, що епіцентром громадянського суспільства є людина, її права, свободи й інтереси, що всі інститути громадянського суспільства і держави утворюються постільки, поскільки є необхідність створити умови для нормальної життєдіяльності людини, захисту її прав і свобод. При цьому державні інститути мають нести подвійний тягар, забезпечуючи через закони, поперше, рівні для всіх людей умови і можливості, подруге, нормальне функціонування громадянського суспільства в цілому. Отже, на конституційному рівні має бути закладена якісно нова модель правової організації життя людини і суспільства, відповідно до якої весь державний і суспільний механізм спрямовується на здійснення і захист прав і свобод людини.

Усі громадські, політичні, економічні, соціальні і культурні права людини мають знайти своє відбиття у відповідних інститутах громадянського суспільства. Ці інститути повинні стати надійним матеріальним фундаментом прав і свобод людини.

Вільним та демократичним є те суспільство, у якому всі громадсько-політичні та культурні традиції мають рівні права та вільний доступ до влади. Водночас таке суспільство виключає надмірний тиск з боку якої-небудь однієї традиції чи групи, не надаючи нікому особливого привілейованого місця в суспільстві та пріоритетного доступу до влади. Таке суспільство об'єднане тим, що громадяни регламентують своє спільне життя у відповідності з тими принципами, котрі, оскільки вони засновуються на рівних інтересах кожного, можуть знайти обґрунтоване схвалення всіх. Воно структуроване відносинами взаємного визнання, в яких кожен може розраховувати на повагу до себе в якості вільного та рівного зі сторони всіх.

Ця модель виходить з того, що сучасні громадянське суспільство і правова держава – це *демократія обговорення, компромісу та консенсусу*, що людина готова до усвідомлення себе громадянином.

Тобто від тих, хто відносить себе до даної громадянської спільноти та її інститутів, очікується готовність і здатність виступити членами даного правового співтовариства, його минулого та майбутнього, форм його інститутів, в рамках яких мислять та діють його члени. Це вимога визнання права, мови, культури, цінностей та інститутів суспільства, які сприяють формуванню та відтворенню громадян.

Таким чином ідентичність громадсько-політичної спільноти тримається перш за все на вкорінених в громадянських свободах та суспільно-правовій культурі юридичних принципах, а не на особливій етнічній формі. Демократія у формі громадянського правового суспільства сповідує *громадянську відповідальність*, яка є відчуттям відповідальності за власну свободу і обов'язково передбачає *вільне мислення людини*. Оптимум у взаєминах громадянського суспільства і держави стає зараз ключем до з'ясування перспектив людини і суспільства та до збагачення інструментарію міждержавного спілкування.

Взаємовідносини між суспільством, що рухається до повноцінного громадянського, і держави, що претендує на статус правової, покликані забезпечувати в Україні:

– для людини – утвердження її самоцінності в діапазоні від суспільної думки до предметних правових

норм, створення достатньої законодавчої основи для реалізації політичної свободи, соціальних гарантій і справедливості, для захисту від державно-чиновницької сваволі й соціальної стихії;

– для суспільства – рівну правову захищеність усіх його соціальних прошарків з боку держави, безумовну перевагу основ, що обумовлюють у громадському житті його безконфліктність, структурованість і політичну упорядкованість (усі суперечки вирішуються у межах ухвалених законів), режим громадянського миру і злагоди, загальний захист суспільства як цілісного, соціально диференційованого, саморегульованого організму від негативного впливу зовнішніх чинників і, нарешті, контроль суспільства над державою, прозорість діяльності і підзвітність його структур;

– для держави – втілення прав людини в юридичні норми і механізми захисту цих прав, що виключає політичний волюнтаризм владних структур, соціальну і національну дискримінацію, забезпечує панування права в усіх сферах життя, формування оптимальної, самодостатньої системи державно-політичних інститутів, створення умов для продуктивної законотворчої діяльності, результати якої відповідають інтересам людини і втілюються в повсякденному житті через потужний виконавчий механізм, ефективний поділ усіх гілок влади.

Таким чином, проблема співвідношення суспільних і державних основ, соціальних і політичних регуляторів виступає однією з істотних за визначення спрямованості і темпів стратегічного розвитку не тільки свободи слова, інших прав і свобод людини, усього соціуму, а й країни, а також структури і характеру взаємодії особистості, політичних інститутів з інститутами громадянськими. Саме узгоджене соціально-етичне і політико-правове вирішення цієї проблеми через політичне регулювання ринку складає концептуальну основу правової, соціальної держави, що відповідає демократичним і гуманістичним принципам удосконалення людини і соціуму.

Для України досвід розвинених суспільств і демократичних держав у контексті створення інтегративних механізмів свободи слова як ефективної взаємодії особи, суспільства, держави, політико-правових інституцій у творенні узгоджених правових норм і практики є прикладом і актуалізацією інституційного суспільного забезпечення права на рівні можливості справедливості як готовності кожної людини суспільно-комунікативно взаємодіяти один з одним, виходячи за межі економічних і політико-правових зобов'язань. Без свободи слова як форми суспільно-комунікативної солідарності не може бути громадянського суспільства і правової держави. Тим самим відбувається висунення на перший план норм солідарності і співвідповідальності як основних цінностей громадянської волі як висхідної для вільного цілепокладання. Надаючи цінності свободи слова не тільки правового, антропологічного, але і політико-культурного аспекту, громадянська демократія в якості визначаючого моменту у підході до правових цінностей відзначає те, що будь-хто з будь-якої соціальної групи і регіону повинен отримати підтримку своїх прав і на гідне людини існування.

Регулювання суспільно-інституційних відносин у сучасній Україні має особливу актуальність, оскільки ефективність цього процесу прямо впливає на зміст та

функціонування правової системи України. Громадянська демократія, закріплена в конституції, втілена у правовій системі і нормативістиці та реалізована у юридичній і державній практиці, показує, що свобода як окремої людини, так і спільноти зберігається доти, доки вона не заперечує і не стоїть на заваді свободи інших. Водночас свобода, що не супроводжується солідарністю, розумінням взаємозалежності добробуту кожного від благоустрою іншого, врешті-решт перетворюється на руйнівне явище індивідуального егоїзму, тотального панування нічим не обмеженого індивідуально-приватного інтересу над суспільним. Ці вимоги стосуються і свободи слова.

Новітня історія України розвінчала головну ілюзію минулого сторіччя: достатньо спочатку створити наддержавну структуру, підпорядкувавши цьому зусилля усього суспільства, а згодом, залежно від волі політичного керівництва гарантувати громадянам повний обсяг їхніх природних прав і свобод. Тому діяльність громадянського суспільства має бути спрямована на реалізацію потенціалу особистості і на доцільне у кожний конкретно-історичний момент обмеження кількості владних структур та поля їхньої діяльності. У зв'язку з цим серед стратегічних пріоритетів реформування політичної системи України зараз окреслена оптимізація взаємовідносин політичної влади з інститутами громадянського суспільства, одним з основних її є саме свободи слова. Головною ознакою цих інститутів є те, що вони утворюються не державою, а безпосередньо індивідами. І тому їх реальне функціонування є показником громадянської зрілості суспільства, усвідомлення громадянами своїх власних потреб і, найголовніше, можливостей задоволення цих потреб власними, колективно об'єднаними силами. Ці сили мають діяти в Україні за двома векторами – задовольняти потреби учасників без допомоги державних структур, а також стимулювати легітимними засобами державні структури до повного виконання ними обов'язків перед громадянами. Володіючи громадянськими правами і політичними свободами, людина спроможна самостійно посісти у суспільстві те положення, на яке вона заслуговує і яке ще найбільше відповідає обсягу та якості реалізованого особистісного потенціалу.

Обсяг і реальність свобод і прав людини, власне кажучи, і підносить Україну до оцінки, що дозволяє розглядати суспільство як громадянське, а державу як правову. При цьому у взаємовідносинах останніх має формуватися і механізм розширеного відтворення соціокультурного і політико-економічного середовища, яке своєю чергою через реалізацію громадянських прав і свобод формує людину в усіх її вимірах – як індивіда, особистість, громадянина.

Список використаних джерел

1. Маклюен М. Галактика Гутенберга. Становлення людини друкованої книги / М. Маклюен [пер. з англ. А. Галушки]. – К.: Ніка-центр, 2001. – 464 с.
2. Тоффлер Э. Третья волна / Э. Тоффлер; пер. с англ. – М.: АСТ, 1999. – 784 с.
3. Habermas J. Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaat / J.Habermas. – Fr.a.M.: Suhrkamp, 2009. – 704 s.
4. Lafontaine O. Die Gesellschaft der Zukunft: Reformpolitik in einer veränderten Welt / O.Lafontaine. – Hamburg: SPD, 2008. – 341 s.
5. Lafontaine O. Fortschritt und Solidarität / O.Lafontaine. –

Bonn: Reinbek Verlag, 2008. – 228 s.

6. Postmoderne: Zeichen eines kulturellen Wandels. – Hamburg: Hirschfeld, 1986. – 427 s.

References

1. Makljuven M. Galaktika Gutenberga. Stanovlennja ljudini drukovanoj knigi / M.Makljuven [per. z angl. A.Galushki]. – K.: Nika-centr, 2001. – 464 s.
2. Toffler Je. Tret'ja volna / Je.Toffler; per. s angl. – M.: AST, 1999. – 784 s.
3. Habermas J. Faktizität und Geltung. Beiträge zur Diskurstheorie des Rechts und des demokratischen Rechtsstaat / J.Habermas. – Fr.a.M.: Suhrkamp, 2009. – 704 s.
4. Lafontaine O. Die Gesellschaft der Zukunft: Reformpolitik in einer veränderten Welt / O.Lafontaine. – Hamburg: SPD, 2008. – 341 s.
5. Lafontaine O. Fortschritt und Solidarität / O.Lafontaine. – Bonn: Reinbek Verlag, 2008. – 228 s.
6. Postmoderne: Zeichen eines kulturellen Wandels. – Hamburg: Hirschfeld, 1986. – 427 s.

Konovalenko–Monzolevska N.V., graduate student, National Pedagogical University M.P. Drahomanova (Ukraine, Kiev), gileya.org.ua@gmail.com

Relationship between social and political controls in determining of the strategic direction for the cultivation of free speech (philosophical reflection)

The paper proposes the consideration of the relationship between social and political controls in determining the strategic direction for the cultivation of free speech to base on the deliberation theory according to which can not be considered as truly legitimate decision that one, what is based on pre-determined and approved claims for actions and decisions. Iconic status for the postindustrial era phenomena – the information society and postmodernism can be defined as a synergistic interaction that gives resonance in all areas of culture and society. A positive attitude to the postmodern project of freedom of speech represents it as a space of establishing of new relations of the resonance between state, society and philosophy as space allows to build a fundamentally different type of postmodern social communication as a means of reprogramming the entire society on a new nonlinear terms. It should to be held in life the concept of that relationship between individuals, society and the state, which would not only change the present mentality of man, but also contribute to the formation of free persons of high political, economic and legal culture that recognizes their value and dignity.

Keywords: freedom of speech, deliberation democracy, postmodern project of freedom of speech, social communication, human rights.

Коноваленко–Монзольевская Н. В., аспирантка, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

Соотношение социальных и политических регуляторов в определении стратегического направления развития свободы слова (философское осмысление)

Предложено при рассмотрении проблемы соотношения социальных и политических регуляторов в определении стратегического направления развития свободы слова опереться на дилебративную теорию, согласно которой нельзя считать по-настоящему легитимным то решение, которое опирается на заранее выработанную и утвержденную формулу действий и решений. Состояние двух знаковых для постиндустриальной эпохи феноменов – информатизации общества и постмодернизма можно определить как синергетическое взаимодействие, создающее резонанс во всех сферах культуры и общества. Положительное отношение к постмодернистскому проекту свободы слова представляет его в виде пространства становления новых отношений резонанса между государством, обществом и философией, как пространство, позволяющее выстраивать кардинально другой постмодернистский тип социальной коммуникации, как средство перепрограммирования всего общества на новых нелинейных началах. Должна быть проведена в жизнь такая концепция соотношения личности, общества и государства, которая позволила бы не только изменить сегодняшний менталитет человека, но и способствовать формированию свободной личности с высокой политической, экономической и правовой культурой, которая осознает свою ценность и достоинство.

Ключевые слова: свобода слова, дилебративная демократия, постмодернистский проект свободы слова, социальная коммуникация, права человека.

* * *